Голас Радзімы

ШТОТЫДНЁВАЯ ГАЗЕТА ДЛЯ СУАЙЧЫННІКАЎ ЗА МЕЖАМІ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

№ 26 (2480) 27 чэрвеня 1996 г.

Выдаецца з 1955 г. Цана 1000 рублёў.

БРЭСЦКАЯ КРЭПАСЦЬ ЗМАГАЕЦЦА...

Брэсцкая крэпасць-герой... Яе найчасцей успамінаюць 22 чэрвеня, у дзень, калі пачалася Вялікая Айчынная вайна. Сёлета гэтая дата аб'яўлена Кабінетам Міністраў рэспублікі Беларусь Днём агульнанацыянальнай памяці і смутку.

НА ЗДЫМКУ: сімвал Брэсцкай крэпасці -- Холмскія вароты.

(Заканчэнне фотарэпартажу на 3-й стар.).

КАРАНІ НЕ ГУБЛЯЮЦЦА І ПРАЗ ГАДЫ

Нягледзячы на ўсе сумныя падзеі апошняга часу, у жыцці, на шчасце, усё ж такі ёсць месца і нечаму прыемнаму, падзеям, якія пакідаюць пасля сябе толькі добры і светлы ўспамін. Да такіх здарэнняў старшыня жаночай партыі "Надзея", выканаўчы сакратар Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі Валянціна ПАЛЕВІКОВА адносіць нядаўнюю сваю паездку ў Казахстан і сустрэчу там з нашымі землякамі.

-- У Казахстан я трапіла з афіцыйнай дэлегацыяй Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі, -- гаворыць яна. -- Было шмат работы, звязанай менавіта з галоўнай мэтай візіту. Але, бадай, ці не самымі запамінальнымі і кранаючымі сталі сустрэчы з нашымі землякамі, прадстаўнікамі беларускай дыяспары ў Ка[illegible]ане. Увогуле там шмат [illegible]ыхадцаў з Беларусі -- 170 тысяч чалавек. І ў гэтым няма нічога дзіўнага: адна толькі цаліна калісьці прыцягнула тысячы маладых людзей, спецыялістаў. А наогул мы бачылі нямала і казахаў, якія ма[illegible] пэўную сувязь з наша[illegible]зінай -- нехта са старых падчас Вялікай Айчыннай ваяваў на тэрыторыі Беларусі, прадстаўнікі сярэдняга пакалення -- вучыліся ў нас, у маладых -- на Беларусі ёсць сваякі і г. д. А таму адносіны да дэлегацыі праяўляліся надзвычай цёплыя. Людзі сумуюць па страчаных сувязях, кантактах. Сёння ж далёка не кожны ў стане дазволіць сабе паездку на радзіму: пералёт толькі ў адзін бок каштуе недзе каля трохсот долараў.

Два дні нас прымала беларуская дыяспара. Адбылася выдатная сустрэча ў Казахстанскай дзяржаўнай архітэктурна-будаўнічай акадэміі, рэктар якой -- наш зямляк, вельмі таленавіты і цікавы чалавек Павел Атрушкевіч. Каб пабачыць нас, паразмаўляць, прыйшлі не толькі беларусы, запрошаныя Атрушкевічам, але нямала людзей, што даведаліся пра нашу дэлегацыю з газет. Гутарка атрымалася зацікаўленая і шчырая.

НА ЗДЫМКАХ: (на 1-й і 4-й стар.) дэлегацыя Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі ў Алма-Аты ў час сустрэчы з беларусамі Казахстана.

(Заканчэнне на 4-й стар.).

ДЗВЕ ПЕСНІ З "БОСКАЙ КАМЕДЫІ"

У 1301 годзе пасля жорсткай і крывавай барацьбы з "белымі" гвельфамі ў Фларэнцыі да ўлады прыйшлі "чорныя" гвельфы -- прыхільнікі Папы Баніфацыя VIII. Дантэ, які быў праціўнікам яго дыктатарскай палітыкі і належаў да партыі "белых" гвельфаў, быў выгнаны з роднага горада і завочна асуджаны да спальвання на кастры. На чужыне Дантэ з болем у сэрцы адчуў, што людзі "заблудзілі" і загразлі ў грахах. Уладары і пастыры нічога не рабілі, каб скончыліся разлады, войны, каб выгнаннікі хутчэй вярнуліся ў свае родныя мясціны. І ў "Боскай камедыі", напісанай ім у выгнанні, выразна праявілася жаданне дапамагчы людзям ратаваць свае душы.

"Боская камедыя" Дантэ Аліг'еры -- найбольш яркі і значны твор сусветнай паэзіі, галоўнай тэмай якога з'яўляецца Усеабдымная Любоў -- любоў да Бога, да жанчыны, да чалавека, да прыроды, да Радзімы. Пакаянне і ачышчэнне, як сцвярджае Дантэ, неабходныя ўмовы спаткання людзей з Богам і дасягнення імі вышэйшай гармоніі паміж сабою. На жаль, у апошні час запаветнай мэтаю мноства людзей, як і ў часы Дантэ, стала багацце не духоўнае, а матэрыяльнае. Бескарыслівасць і дабрату мала хто лічыць лепшымі чалавечымі якасцямі. Гэтая акалічнасць, жаданне зрабіць нешта значнае для свайго народа і ўпэўненасць Алеся Разанава, што мне гэта пад сілу, прымусілі мяне ўзяцца за пераклад "Боскай камедыі". Грэшныя думкі і ўчынкі ў далёкай маладосці, ачышчэнне каханнем і цяжкімі стратамі блізкіх мне людзей і, нарэшце, духоўнае ўзнясенне пасля бязбожнага і несправядлівага цкавання "таварышамі" наблізілі мяне да разумення "Боскай камедыі" Дантэ.

На пачатку лютага 1996 года пасля больш чым трохгадовай самаадданай працы я пераклаў апошні 14221-шы радок вечнай, як і Біблія, кнігі і прапаную чытачам "Голасу Радзімы" дзве са ста песень геніяльнага твора.

Уладзімір СКАРЫНКІН.

28 траўня 1996 г.

(Дзве песні з "Боскай камедыі" чытайце на 6-й і 8-й стар.).

НАТАТКІ З СЕМІНАРА

НА СКРЫЖАВАННІ ДВУХ ШЛЯХОЎ

У апошнія дні мая ў сталічным Доме літаратара прайшоў навукова-практычны семінар "Грамадзянская супольнасць і праблемы нацыянальна-культурнай ідэнтыфікацыі", якую наладзіў грамадскі навукова-аналітычны цэнтр "Беларуская перспектыва" пры падтрымцы Фонду Сораса. На семінар прыехала звыш 50 удзельнікаў з розных гарадоў Беларусі, а таксама краін блізкага і далёкага замежжа.

Сама па сабе праблема ідэнтыфікацыі беларусаў і вызначэння сябе як нацыі сёння вельмі актуальная, а таму семінар атрымаўся надзвычай цікавым і плённым. Падзяліцца распрацоўкамі і абмеркаваць мадэль сучаснай ідэалогіі Беларусі на бліжэйшую будучыню сабраліся прадстаўнікі дзвюх асноўных плыняў: умоўна кажучы, "нацыяналісты",

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

ЗВАРОТ ДА ПРЭЗІДЭНТА

ПАТРАБУЮЦЬ АДНАЎЛЕННЯ ГІСТАРЫЧНАЙ ПРАЎДЫ

Група прадстаўнікоў навуковай і творчай інтэлігенцыі, а таксама члены Беларускага рэспубліканскага аб'яднання "Гістарычныя веды", занепакоеныя зместам шэрагу энцыклапедычных выданняў ("Энцыклапедыя гісторыі Беларусі", 1 і 2 том; "Ілюстраваная храналогія гісторыі Беларусі", "Энцыклапедычны даведнік "Беларусь" (1995 г.) і інш.), якія выйшлі ў свет у апошнія гады, звярнуліся да Прэзідэнта Беларусі з адкрытым лістом. Яны лічаць, што многія "матэрыялы названых выданняў носяць тэндэнцыйны, палітызаваны характар, скажаюць гістарычную праўду аб развіцці нашай дзяржавы, культуры, навукі, адукацыі. У шэрагу выпадкаў яны прыніжаюць ролю вядомых дзяржаўных дзеячаў, адначасова ўсхваляючы людзей, якіх наогул цяжка аднесці да дзяржаўных і грамадскіх дзеячаў, да аўтарытэтаў навукі і культуры. Шэраг матэрыялаў носіць яўна выказаны антырускі характар, асобныя артыкулы прасякнуты русафобіяй, што непрымальна наогул і не садзейнічае развіццю інтэграцыйных працэсаў Супольнасці Беларусі і Расіі.

Аўтары ліста патрабуюць "вывесці выдавецтва "БелЭН" з падначалення Дзяржкамдруку і перадаць яго ў адміністрацыю Прэзідэнта. Навуковае кіраўніцтва павінна забяспечвацца навукова-метадычным саветам на чале з вучоным з сусветным імем. Навукова-метадычны і рэдакцыйны саветы павінны прызначацца указам Прэзідэнта".

БІБЛІЯТЭКА ІМЯ ЛЫНЬКОВА

У Віцебску адкрылася новая бібліятэка імя Міхася Лынькова. Яе кніжны фонд складае больш за 36 тысяч кніг, а першымі наведвальнікамі сталі юныя жыхары горада. На прэзентацыю бібліятэк[illegible]ы выставілі адлюстраванні казачных персан[illegible]аў, любімых герояў.

НА ЗДЫМКУ: у адной з залаў бібліятэкі.

ДАМАГЛІСЯ

БЕЛАРУСЬ -- У КАНФЕРЭНЦЫІ ПА РАЗЗБРАЕННЮ

Рэспубліка Беларусь 17 чэрвеня стала паўнапраўным членам Канферэнцыі па раззбраенню, створанай у Жэневе ў 1979 годзе.

Удзел у працы гэтага форуму дазволіць нашай краіне актыўна ўплываць на працэс выпрацоўкі падыходаў і рашэнняў па найважнейшых праблемах у галіне міжнароднай бяспекі і раззбраення, а таксама адстойваць свае інтарэсы на міжнароднай арэне.

Беларусь дабівалася членства ў гэтым прэстыжным міжнародным форуме з 1991 года.

"Я думаю, што тут не трэба прыпісваць заслугі выключна фронту. Я тлумачу гэтыя падзеі тым, што падрастае пакаленне людзей, для якіх каштоўнасці, што важныя для фронту, важныя і патрэбныя і для іх. І калі гэтыя людзі выходзяць, то мы, маючы палітычны вопыт, імкнёмся дабіцца, каб гэта праходзіла ў арганізаваных формах і не выходзіла за межы закона. Я не пагадзіўся б з такім тэзісам, што фронт вывеў людзей. Яны самі выйшлі, яны многае разумеюць, яны бачаць, што робіцца. Пры гэтым фронт выкарыстоўвае свае арганізацыйныя магчымасці толькі для таго, каб гэтыя падзеі развіваліся ў адпаведнасці з законам, цывілізаванымі еўрапейскімі нормамі. З іншага боку, зразумела, франтаўцы падзяляюць тыя памкненні моладзі, сёння ў нас разыходжанняў няма, мы разам, і я спадзяюся, што мы і далей не будзем адставаць ад моладзі. Яна ўжо расла ў іншых умовах, сённяшнія юнакі і дзяўчаты ўжо не былі ў камсамоле, яны ведаюць, што такое плюралізм, разумеюць, што не бывае ісціны ў апошняй інстанцыі. Новае пакаленне, якое падрастае цяпер, усяліла ў мяне надзею, што справа незалежнай, дэмакратычнай еўрапейскай, цывілізаванай Беларусі не памрэ. Канчаткова яе здзейсняць вось яны".

(В. а. старшыні Сойма БНФ Лявон БАРШЧЭЎСКІ аб веснавых акцыях пратэсту ў Беларусі).

УПЕРШЫНЮ

На Брэсцкім электрамеханічным канцэрне створаны і ўжо выпускае прадукцыю цэх электралічыльнікаў, якія раней у Беларусі не выпускаліся. Робяць іх тут двух відаў -- адна- і трохфазныя. Брэсцкія электралічыльнікі па вартасці ацанілі тыя, хто іх набыў: яны спраўныя ў эксплуатацыі. У гэтым годзе будзе выпушчана звыш 30 тысяч такіх агрэгатаў.

НА ЗДЫМКУ: участак, дзе збіраюцца і выпрабоўваюцца аднафазныя лічыльнікі. Тут паспяхова працуе наладчыца Аліна САПОНАВА.

КРОПКА НАД "І"

КУРАПАТЫ -- СПРАВА РУК НКУС

Сродкі масавай інфармацыі Беларусі паведамілі, што 1 снежня 1995 года крымінальная справа аб масавых расстрэлах мірных грамадзян у лясным масіве Курапаты спынена. Дакумент, які днямі перададзены ў Вярхоўны Савет Беларусі, падпісаў першы намеснік Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь Уладзімір Кандрацьеў.

У ім паведамляецца аб глыбокім і ўсебаковым вывучэнні справы з прыцягненнем за[illegible]ных крыніц інфармацыі, у прыватнасці -- Ге[illegible]ніі і Ізраіля. У выніку заключэнне Генеральнай пракуратуры адназначнае: "Аналіз наяўных у крымінальнай справе даных дае магчымасць зрабіць выснову аб тым, што ў лясным масіве Курапаты ў 1937--1941 гадах органамі НКУС БССР праводзіліся масавыя расстрэлы грамадзян".

Гэтае расследаванне праводзілася па патрабаванню так званага Мінскага гарадског[illegible]уба гістарычных ведаў, які насуперак [illegible]там даводзіў, што ў Курапатах ляжаць ахвяры фашысцкага генацыду, а не сталінскіх рэпрэсій. Меркаванні "грамадскай камісіі" афіцыйна лічацца беспадстаўнымі.

КОНКУРС У ВІЦЕБСКУ

Абласны конкурс прафесійнага майстэрства повараў і кандытараў прайшоў у Віцебску. Лепшай сярод кандытараў стала Іна Счасная з віцебскага рэстарана "Надзея". Яе тарты выклікалі захапленне нават у прафесіяналаў. У повараў лепшай прызнана работа Н.Аўтуховай з рэстарана "Орша".

НА ЗДЫМКУ: знаёмства з работамі кулінараў.

СУБСІДЫІ ЧЫГУНЦЫ

БУДЗЕ Ў МІНСКУ НОВЫ ВАКЗАЛ

Кабінет Міністраў выдзеліў Беларускай чыгунцы субсідыі 200 мільярдаў долараў на прадаўжэнне будаўніцтва комплексу на Прывакзальнай плошчы ў Мінску. З'явілася ўпэўненасць, што ўрад рэспублікі з гэтага часу будзе сур'ёзна ставіцца да яе праблем. Тым больш, што цяжкасцей у гэтай транспартнай галіне нямала. Толькі ў першым квартале затраты на тэхнічнае абслугоўванне і капітальны рамонт рухомага саставу склалі 70,7 мільярда рублёў. Востра стаіць і праблема з абнаўленнем вельмі зношаных цеплавозаў і вагонаў. Так, 95 працэнтаў пасажырскіх цеплавозаў ТЭП-60 патрабуюць замены. 7 з наяўных 11 цеплавозаў 2ТЭП-60 адпрацавалі сваё, як і 51 дызель-поезд са ста.

СУМНЫ РЭКОРД

ЗА КРАТАМІ

Агульная колькасць грамадзян Беларусі, якія адбываюць пакаранне ў месцах пазбаўлення волі і ўтрымоўваюцца ў следчых ізалятарах, складае 57 685 чалавек, 6 330 чалавек знаходзяцца ў спецкамендатурах, 43 776 -- на ўліку ў інспекцыях папраўчых работ. Спецыялісты МУС канстатуюць, што колькасць спецкантынгенту дасягнула ў рэспубліцы рэкорднага за апошнія 30 гадоў узроўню.

За пяць месяцаў бягучага года на ўтрыманне сістэмы ППУ дзяржава выдаткавала 155,5 мільярда рублёў. Утрыманне аднаго зняволенага абыходзіцца краіне ў 636 тысяч рублёў штомесячна.

Найвастрэйшая праблема -- перапоўненасць. Следчыя ізалятары перапоўнены на 70 працэнтаў, ППУ -- на 41,8 працэнта. Штомесячны прырост "насельніцтва" ў папраўча-працоўных установах складае 620 чалавек. Пры такой перапоўненасці ў ППУ і С130 практычна немагчыма захаваць санітарныя нормы і правілы ўтрымання зняволеных, таму сярод іх узрастае захворванне на сухоты і іншыя інфекцыйныя хваробы.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

У ТАЛІНЕ адкрылася Генеральнае консульства Беларусі. На ўрачыстай цырымоніі ў сталіцы Эстоніі прысутнічалі намеснік міністра замежных спраў Беларусі Андрэй Саннікаў, кіраўнік знешнепалітычнага ведамства Эстоніі Сійм Калас, прадстаўнікі беларускіх згуртаванняў у гэтай краіне.

СКАНДАЛЬНЫ інцыдэнт адбыўся з дэпутатам Вярхоўнага Савета Беларусі, генеральным сакратаром Эканамічнага суда СНД Віктарам Ганчаром. Яго машына, на якой В.Ганчар позна ноччу вяртаўся дамоў, была абстраляна міліцыяй. Паранена яго памочнік Кацярына Антонік. В.Ганчар на прэс-канферэнцыі не пагадзіўся з версіяй міліцыі і заявіў: "...Працягваецца серыял беспрэцэдэнтнага запалохвання дэпутатаў, якія маюць свой пункт погляду".

ПАЧАЎСЯ першы этап экспедыцыі "Чарнобыльскі след". 9 чэрвеня ад прыстані Лоева адышла яхта мінскага аматарскага клуба "Мерыдыян". Яхта пройдзе па маршруту Днепр--Чорнае мора--Міжземнае мора з заходам у парты Турцыі, Балгарыі, Грэцыі, Італіі, Францыі, Іспаніі. Асноўная мэта экспедыцыі -- яшчэ раз нагадаць народам Еўропы пра чарнобыльскую катастрофу і яе паследкі на Беларусі.

БЕЛАРУСКІ фонд Сораса не раз ужо аказваў дапамогу Беларускай сельскагаспадарчай бібліятэцы. Сёлета ў чэрвені дзякуючы яго фінансавай дапамозе стаў магчымым удзел у III міжнароднай канферэнцыі "Крым-96" "Бібліятэкі і асацыяцыі ў свеце, які змяняецца; новыя факты супрацоўніцтва і новыя тэхналогіі" вядучых спецыялістаў бібліятэкі. Атрыманы ў 1994 годзе грант 11 тысяч долараў даў магчымасць беларускім вучоным-аграрнікам атрымліваць і выкарыстоўваць сусветную інфармацыю.

ПЕРАХОДНЫЯ Чырвоныя сцягі ў якасці стымулу працы ў прамысловасці, сельскай гаспадарцы, сацыяльна-культурнай сферы вяртаюцца ў наша жыццё. У савецкія гады яны ўручаліся за перамогу ў сацыялістычным спаборніцтве. Напрыклад, паводле рашэння Гродзенскага аблвыканкома лепшыя па выніках працы будуць узнагароджвацца Ганаровымі пераходнымі сцягамі, дыпломамі і іншымі прэміямі.

АХОВА ЗДАРОЎЯ

НАС З'ЯДАЕ РАК

Як канстатуе статыстыка, анкалагічныя захворванні ў Беларусі сёння знаходзяцца на другім месцы сярод прычын смяротнасці. Па-ранейшаму першае месца сярод анкалагічных захворванняў і па колькасці, і па смяротнасці займае рак лёгкіх. У мінулым годзе было выяўлена больш за 500 такіх хворых, 30 працэнтаў якіх не пражывалі нават 12 месяцаў. Другое і трэцяе месца па тых жа крытэрыях адпаведна займаюць рак страўніка і рак малочнай залозы. У апошнія гады медыкам усё часцей і часцей прыходзіцца сутыкацца з запушчанымі формамі хваробы, калі дапамагчы, выратаваць жыццё чалавеку амаль немагчыма. Асноўнымі прычынамі гэтага з'яўляюцца, па-першае, абыякавае стаўленне насельніцтва да ўласнага здароўя (56--57 працэнтаў хворых вельмі позна звяртаюцца па дапамогу), па-другое, скрыты ход хваробы, калі ўрачам цяжка яе выявіць, і, па-трэцяе, урачэбныя памылкі пры пастаноўцы дыягназу, якія складаюць 10 працэнтаў усіх прычын.

БРЭСЦКАЯ КРЭПАСЦЬ ЗМАГАЕЦЦА...

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

160-е лета сустракае Брэсцкая крэпасць. У чэрвені 1836 года былі закладзены яе муры. Колькі войнаў пракацілася праз яе казематы, колькі ахвяр прыняла яе скрываўленая зямля... Сведкамі колькіх подзвігаў і мужнасці чалавечага духу былі яе сённяшнія руіны...

Першымі гэтыя лепшыя якасці праявілі жаўнеры Войска Польскага, калі 15 верасня 1939 года прынялі бой з танкавымі падраздзяленнямі фашысцкага генерала Гудэрыяна.

Затым муры цытадэлі былі сведкамі ганебнага відовішча -- сумеснага парада нямецкіх і савецкіх войскаў, калі побач развяваліся фашысцкі са свастыкай і савецкі з сярпом і молатам сцягі Германіі і СССР.

З гісторыі нічога не выкінеш. Ні здрады, ні бязмежнага гераізму, які праявілі 55 гадоў таму назад воіны брэсцкага гарнізона. Вось ужо 25 гадоў гарыць Вечны агонь у памяць аб тых, хто тут змагаўся і мужна загінуў. І па сённяшні дзень знаходзяць у Брэсцкай крэпасці астанкі палеглых яе абаронцаў.

І сёння крэпасць над Бугам у змаганні. Цяпер ужо ў змаганні за... сваё годнае існаванне. Мінулі савецкія гады, і "Мемарыял Брэсцкая крэпасць-герой" пастунова прыходзіць у заняпад. Таму па рашэнню Прэзідэнта Беларусі 22 чэрвеня тут адбыўся тэлемарафон, сродкі ад якога пойдуць на рэканструкцыю і абнаўленне мемарыяла.

Нельга дапусціць, каб такія старонкі гісторыі сцерліся з нашай памяці.

Ян ГІЛУЦЁВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: ля Цірaспальскіх варот. Тут у першыя гадзіны вайны ішлі самыя жорсткія бітвы; руіны крэпасці. Тут заўсёды шмат наведвальнікаў. Асабліва цікаўныя дзеці, якія пра тую далёкую вайну ведаюць толькі з аповядаў дарослых; любіць пасядзець з маладымі воінамі адзін з легендарных абаронцаў крэпасці, былы малодшы сяржант 393-га зенітнага артылерыйскага палка Радзівон СЕМЯНЮК. Гэта ён схаваў і пасля вайны вярнуў крэпасці яе сцяг.

Фота Эдуарда КАБЯКА.

НА СКРЫЖАВАННІ ДВУХ ШЛЯХОЎ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

якія лічаць, што адзінай формай інтэграцыйнай ідэалогіі можа быць ідэалогія нацыяналізму ў шырокім і пазітыўным сэнсе гэтага слова, і так *званыя "лібералы"*, якія стаяць на пазіцыях дзяржаўнасці і суверэнітэту Беларусі, але лічаць, што ў цяперашніх умовах нацыянальная ідэя не здольна аб'яднаць грамадства, а таму пакуль мусіць чакаць свайго часу.

На семінары былі закрануты і канкрэтныя пытанні ідэнтыфікацыі беларусаў у розныя эпохі ў дакладах прафесара Анатоля Грыцкевіча "Праблемы нацыянальна-культурнай ідэнтыфікацыі ў Беларусі ў XVII--XVIII ст. ст.", кандыдата гістарычных навук Захара Шыбекі "Працэсы нацыянальнай ідэнтыфікацыі ў Беларусі ў XIX -- пачатку XX стагоддзяў", кандыдата гістарычных навук Алега Трусава "Роля дзяржаўных сімвалаў у самавызначэнні беларускага і рускага народаў".

Аднак трэба адзначыць (аб гэтым сведчыць таксама вопыт апошніх гадоў), што гісторыя як эмпірычная навука, якая займаецца гістарычнымі фактамі, нягледзячы на пастаноўку пытання і наяўнасць тэкстаў, не мае метадалагічных сродкаў і інтэлектуальнага інструментарыя для вырашэння данай праблемы. Як вядома, у свеце пытаннямі паўставання нацыі займаюцца такія навукі, як гістарычная сацыялогія, культурная антрапалогія, а таксама сацыяльна-эканамічная гісторыя, дзе даўно адпрацаваны схемы, мадэлі, этапы і тыпы нацыяў, перыяды іх узнікнення. Цешыць, што беларускія навукоўцы прыйшлі нарэшце да разумення, што не варта займацца "вынаходніцтвам веласіпеда", калі ў свеце існуе шмат распрацовак і ведаў, якія можна выкарыстоўваць у мясцовым кантэксце.

У гэтым сэнсе вельмі цікавым быў даклад навукоўца Скарынінскага цэнтра Ігара Бабкова "Генеалогія беларускай ідэі; культаралагічны аспект". У ім ён прапанаваў разгледзець нацыянальную ідэю як культурны архіў або нацыянальны гіпертэкст; нацыянальную саматоеснасць -- як актуальны сённяшні зрэз, г.зн. частку агульнай нацыянальнай ідэі, якая запатрабавана цяперашняй культурнай свядомасцю; і, нарэшце, нацыянальную самасвядомасць -- як своеасаблівую самарэфлексію ці спробу асобных людзей усвядоміць цяперашнюю сітуацыю і адрэфлексаваць яе. Спадар Бабкоў таксама зазначыў, што галоўная праблема Беларусі ў тым, што ў адрозненне ад краін Заходняй Еўропы, дзе кожная нацыя, са сваёй дзяржавай і ўладай напрыканцы XIX -- пачатку XX стагоддзяў пастунова пераўтваралася ў грамадзянскую супольнасць, у нас жа адбывалася ўсё з дакладнасцю да наадварот: ёсць дзяржава, ёсць супс асць грамадзянаў, але пакуль ням цыі. А таму ўсе шматлікія групы насельніцтва, аб'яднаныя агульнай дзяржавай, тэрыторыяй і грамадзянствам, мусяць дамаўляцца і шукаць палітычныя, эканамічныя, культурныя кампрамісы, у выніку якіх на нашых вачах і паўстае тое, што, маг а, заўтра будзе ўспрымацца як аруская нацыя са сваёй ментальнасцю, культурай і г.д. Істотна ў гэтым сэнсе, што нацыянальная ідэя з'яўляецца важным складнікам грамадзянскай супольнасці, які ў апошні час прызнаецца нават той часткай грамадскасці, якая традыцыйна ў нядаўнім мінулым ставілася да яе адмоўна або крытычна.

Аб "нацыянальнай ідэі як форме артыкуляцыі інтарэсаў грамадзянскай супольнасці" казаў кандыдат філасофскіх навук Уладзімір Роўда. У прыватнасці, ён зазначыў, што ва ўсім свеце да нацыяналізму ставяцца нармальна, асабліва там, дзе існуюць сталыя нацыянальныя дзяржавы, якія паспяхова развіваюцца. Спасылаючыся на працу прафесара антрапалогіі Кембрыджскага універсітэта Эрнеста Бірнэра "Нацыі і нацыяналізм", ён сцвярджае, што нацыяналізм -- гэта палітычны прынцып, які зыходзіць з неабходнасці супадзення палітычнай і нацыянальнай супольнасці, а сама па сабе ідэалогія нацыяналізму -- паняцце вельмі шырокае і шматзначнае, якое здольна аб'яднаць людзей розных сацыяльна-палітычных думак, прадстаўнікоў супрацьлеглых арыентацый. Спадар Роўда спыніўся таксама на негатыўным успрыняцці тэрміна "нацыяналізм" у нашай рэчаіснасці і патлумачыў, што слова гэта ёсць не што іншае, як сінонім слова "патрыятызм", значэнне якога было звужана да адмоўнага савецкімі ідэолагамі. Такім чынам, скажэнне сэнсу тэрміна можна разглядаць як наступства пэўнай гістарычнай сітуацыі, а таксама пэўнай адукацыяй навукоўцаў і даследчыкаў.

Дырэктар даследчага Цэнтра сацыяльнай дынамікі Уладзімір Падгол прапанаваў для абмеркавання сваю распрацоўку "Ідэалагемнае поле "Наш дом -- Беларусь" як базавая мадэль сучаснай інтэграцыйнай ідэалогіі беларускага соцыума", якая выклікала жывую цікаўнасць і дыскусію. У ёй выкладаюцца практычныя шляхі дэідалазацыі нацыянальнай ідэі праз стварэнне пэўнага ідэалагемнага поля.

Развіццё сучаснай беларускай ідэалогіі па-іншаму разглядаюць прадстаўнікі ліберальнай плыні. Напрыклад, доктар філасофскіх навук Левяш згодзен, што трэба як мага хутчэй напоўніць Богам дадзены суверэнітэт рэальным зместам, і перакананы, што без нацыянальнай ідэі зрабіць гэта немагчыма. На яго думку, б эуская ідэя павінна быць не рэтра, /тура і ўключаць самае лепшае: цяперашні інтэлектуальны патэнцыял, выгаднае геапалітычнае становішча і самабытную культуру. Усё гэта мусіць быць змадэліравана ў выглядзе паслання свету, у якім ён не пакідае месца нацыяналізму ў любым яго в лядзе.

Вядомы журналіст Юры Д ахруст у сваім паведамленні "Вопыт практычнай міфалогіі" звярнуў увагу на тое, што пытанне выпрацоўкі ідэалогіі як прадукту і сацыяльнага тавару і пытанне выкарыстоўвання такога тавару і фармаванне заказу на яго ёсць дзве асобныя праблемы. Ён таксама падкрэсліў, што тая частка насельніцтва, якая сёння не адказвае на пытанне: "Хто ёсць беларусы?", з пункту гледжання моўнай дэфініцыі, не з'яўляецца ідэалагічна пустой, а запоўнена пэўным зместам, і яна складае большую частку беларускага насельніцтва.

Былы спіч-мэйкер прэзідэнта і цяперашні аглядальнік "Белорусской деловой газеты" Аляксандр Фядута выклаў асабістае бачанне сучаснай ідэалогіі ці, хутчэй, асабістыя пункты яе практычнага прыкладання ў цяперашнім становішчы. Ён паспрабаваў спрагназаваць, які сацыяльны заказ можа быць запатрабаваны ў самай бліжэйшай будучыні, зыходзячы з таго, што Беларусь -- незалежная дзяржава ў цяперашніх яе межах, а новы тавар будзе толькі спрыяць узмацненню яе суверэнітэту. На думку сп. Фядуты, у сучаснай ідэалогіі не павінен ігнаравацца факт, што большая частка насельніцтва Беларусі рускамоўная, а таму такая ідэалогія не павінна быць негатыўна-агрэсіўнай да гэтай часткі грамадства. Больш таго, паколькі гэта асноўная большасць лепей ведае рускую або нават еўрапейскую культуру, ён лічыць мэтазгодным прапагандаваць беларускую культуру не метадам яе адметнасці і вызначэння ў свеце, а наадварот, метадам падкрэслівання падабенства з вышэйназванымі культурамі, так бы мовіць, шляхам унясення яе ў агульны кантэкст сусветнай культуры.

Другі аспект, які мусіць быць улічаны на даным этапе, -- геапалітычны. Іншымі словамі нельга не зважаць на тое, што вялікую колькасць насельніцтва ў Беларусі складаюць пенсіянеры і ваеннаслужачыя былой Савецкай Арміі, якія пакуль пэўна арыентаваны на Усход і для якіх Захад заўсёды асацыіраваўся з вобразам ворага. У такім выпадку Аляксандр Фядута таксама прапануе метад "мяккага пераключэння" менталітэту праз прапаганду ўжытку элементаў заходняй культуры, эканомікі ў Расіі, накшталт ідэалагем "там рынак, як на Захадзе", "Расія атрымлівае крэдыты з Захаду" і г.д., а такім чынам Захад ёсць не толькі зло, але і прагрэс. Пытанні прапаганды рыначнай эканомікі і прыватнай уласнасці, якія найчасцей асацыіруюцца з абрабаваннем мас і ўзбагачэннем асобных людзей, наогул прапануецца пакуль зняць і падмяніць гаворкай аб абароне правоў чалавека, у тым ліку -- правам кожнага на частку агульнанацыянальнай уласнасці.

Ну і апошнім (і галоўным) у сённяшніх варунках сп. Фядута лічыць пастаноўку пытання не "хто ёсць беларусы", а "што ёсць Беларусь?". Адсюль вырашальным у вызначэнні і падзяленні як практычных палітыкаў, так і распрацоўшчыкаў сучаснай ідэалогіі будзе адказ на пытанне: "Ці лічыце вы неабходным далейшае існаванне Беларусі як суверэннай незалежнай дзяржавы?"

Менавіта пазітыўны адказ на данае пытанне, па меркаваннях сп. Фядуты, зможа рэальна аб'яднаць абсалютную большасць беларускай эліты, інтэлігенцыі і наогул грамадства.

Нават з гэтых тэзісных нататкаў можна здагадацца, наколькі цікавай была дыскусія і гарачымі спрэчкі.

Што, на маю ўласную думку, не прагучала акрэслена на семінары, дык гэта, як і адкуль пачынаецца ідэнтыфікацыя асобы як грамадзяніна і суб'екта пэўнай нацыянальнай культуры. Увогуле гэта робіцца проста: кожны павінен даць сабе адказ на тры пытанні: хто ёсць я? хто ёсць яны? і хто ёсць мы? Пакуль на ўсе тры пытанні, відавочна, адказала агульная меншасць. Дапамагчы адказаць астатнім якраз і мусіць стаць мэтай распрацоўшчыкаў сучаснай ідэалогіі праз сродкі масавай інфармацыі, сацыялагічныя апытанні і г.д. На гэта звярнуў у сваім дакладзе ўвагу ўдзельнікаў дацэнт Пецярбургскай акадэміі культуры Валянцін Грыцкевіч. Вынікі данага семінара ён жа падсумаваў наступным чынам:

-- Сёння я бачу, што адраджэнне гістарычнай навукі, гістарычнай думкі на Беларусі адбылося беспаваротна. Істотныя змены ў меркаваннях спецыялістаў сведчаць аб іх разуменні неабходнасці пашыраць і паглыбляць гістарычную культуру, веды і далейшае іх распаўсюджванне сярод насельніцтва. Уласна для сябе, як навукоўца і выкладчыка, мне было вельмі цікава і карысна пазнаёміцца з распрацоўкай псіхалагічных падыходаў у дакладах сп. сп. Падгола і Бабкова. Самае галоўнае, на маю думку, што гэта сустрэча насіла перспектыўны характар, пэўныя прапановы якой пачынаюць распрацоўваць і рэалізоўваць сёння, а іншыя будуць здзейснены на пачатку XXI стагоддзя.

Таіса БАНДАРЭНКА.

БЕЛАРУСЬ -- ЗОНА СУТЫКНЕННЯ

РОЗНЫХ КУЛЬТУРНЫХ ТРАДЫЦЫЙ І ФАРМІРАВАННЯ АСНОЎ ГРАМАДЗЯНСКАЙ СУПОЛЬНАСЦІ

ЗАДАЧЫ ГІСТОРЫКАЎ БЕЛАРУСІ НА СУЧАСНЫМ ЭТАПЕ

Беларусь, як гістарычная зямля, дзе перамолваюцца рознародныя ўплывы, мае прадпасылкі да фарміравання пачуцця самасвядомасці, якая абапіраецца на тэрытарыяльныя асновы, а не на этнічныя, на асновы грамадзянскія, а не нацыянальныя. Уласна для вас толькі цяпер настаў час, калі можаце ўнесці ўклад як для сябе, так і для суседніх з вамі народаў, карыстаючыся вашымі ведамі гістарычных і грамадскіх каштоўнасцей.

У вас перакрыжоўваюцца ўплывы, якія паходзяць ад часоў Кіеўскай Русі па часы СССР праз эпоху Вялікага Княства Літоўскага, Рэчы Паспалітай абодвух народаў і царскай Расіі. Кожная з традыцый, якая ў вас укаранілася, мае сваю спецыфіку. Гэта традыцыі, у якіх адны маюць права бачыць галоўным чынам пазітыўныя акцэнты, а іншыя — негатыўныя, але ні адной з гэтых традыцый не ўдасца асудзіць цалкам, таму што і ніводную з іх не ўдасца адназначна ўхваліць. Ненавіта беларусам лягчэй, чым літоўцам, палякам, рускім, украінцам, не паддавацца міфам і аднамерным гістарычным ацэнкам. Вы лягчэй можаце глядзець з крытычнай дыстанцыі на ваша агульнае з суседзямі мінулае. Вам, а пераважна гісторыкам, у пэўнай меры наканавана адыгрываць працвеюражальную ролю ў гэтым рэгіёне Еўропы і адначасова — ролю стваральніка тут пэўнага гуманістычнага аптымізму. Гэтага гістарычнага шансу нельга ўпусціць.

Гісторыя ёсць такая, якая была, і немагчыма змяніць мінулае, але можна з яго браць тыя элементы, якія аказаліся ўстойлівымі і вартаснымі. Відавочна, што меркаванні могуць і павінны адрозніваецца ў ацэнках паасобных працэсаў, але не трэба адказваць на спакусы, накіраваныя на тое, каб зрабіць гісторыю інструментам інтарэсаў часовых уладароў, што тычыцца сфер палітычных ці гаспадарчых. Не варта крыўдзіцца на гісторыю ці выкрэсліваць пэўныя факты, ствараючы гістарычныя міфы, якія не адпавядаюць рэаліям той эпохі. Што было, тое было, таму што знайшло ў пэўным часе дастатковую падтрымку ў грамадстве той эпохі і не сустрэлася з дастаткова моцным супрацьдзеяннем. Калі так было, як было, то пры захаванні агульнага крытычнага погляду, трэба прызнаць, што ў час свайго існавання такія дзяржаўныя фармацыі, як Кіеўская Русь, Вялікае Княства Літоўская, Рэч Паспалітая абодвух народаў, царская Расія, СССР мусілі (на думку большай часткі насельніцтва Беларусі тых часоў) прынесці глабальна больш карысці, чым шкоды, альбо, у крайнім выпадку, лічыць, што іх няма чым замяніць, бо не было рэальных альтэрнатыўных праграм.

Усе згаданыя гістарычныя фармацыі не маглі б доўга ўтрымацца, калі б не знайшлі прыхільнасці тагачаснага насельніцтва і рэальна сфарміраваных супольнасцяў. Толькі на рэпрэсіях ні адзін лад не можа ўтрымацца. Заўсёды паўстае супрацьўленне, калі грамадства выспела да ўсведамлення таго, што патрэбны змены, што беларусы ў мінулым часта і даказвалі бунтамі і змаганнем. Другая сусветная вайна таму самы бліскучы довад. Калі большасць гістарычных дзяржаўных фармацый, якія існавалі і развіваліся на працягу стагоддзяў, у канцы зніклі, то гэта таму, што нейкага моманту яны не змаглі прыстасавацца да новых патрабаванняў гістарычнага развіцця. Не знайшлі яны ў беларускім грамадстве дастатковай падтрымкі, каб тое грамадства ўсвядомі... пераважнай масе, што іх в... бараніць.

Адным можа больш падабаецца, напрыклад, эпоха Кіеўскай Русі, другім -- Вялікага Княства Літоўскага, іншым -- савецкай Беларусі. Нехта можа ненавідзець той ці іншы перыяд. Гэта права кож...а з нас як асобы. Затое ...а не прызнаць, што ад нас, гісторыкаў, патрабуюць яшчэ чагосьці іншага. Патрабуюцца паважлівыя адносіны да фактаў і да людзей, якія з глыбокай верай удзельнічалі ў тым ці іншым гістарычным працэсе. Гэта вымагае зразумення абставінаў, у якіх грамадства было такім, а не іншым, да чаго імкнулася ў канкрэтнай сітуацыі, якія былі прыярытэты, як бачылі свой інтарэс у тым ці іншым працэсе і што, пры ўсіх сваіх недахопах, кожная дзяржаўная фармацыя на пэўным этапе гістарычнага развіцця магла прапанаваць.

З таго гістарычнага вопыту неабходна найперш аб'ектыўна зразумець, што сталася, каб можна было потым знайсці тое, што было ўстойлівым і вартасным у мінулым. Кожны гістарычны перыяд пакінуў пасля сябе сляды, якія могуць аказацца карыснымі элементамі на сённяшні дзень. Неабходна толькі адкінуць нязбыўныя мары на тэму такога ці іншага ідэальнага мінулага, больш далёкага ці блізкага. Неабходна таксама асцерагацца аднабаковага асуджэння.

Сёння Беларусь стаіць перад новым раздзелам сваёй гісторыі і перад новым выклікам. Гісторыкі не павінны ствараць выдуманыя каштоўнасці для рэальна існуючых беларусаў. Такі шлях элітарызму і фактычна пагарды да народа не дасць магчымасці ў будучыні будаваць сапраўдную дэмакратыю, сапраўдную свабоду і сапраўдную грамадзянскую роўнасць. Нядаўні заняпад СССР яшчэ раз даказаў, што не ўдаецца гвалтоўна стварыць новага чалавека, нават тады, калі савецкая гістарычная хваля, як і папярэднія, унесла пэўныя каштоўныя элементы, якія прыжыліся. Савецкі перыяд, як і папярэднія, пакінуў па сабе трывалыя сляды, якія адпавядалі таму часу, але той перыяд скончыўся, бо цалкам не адпавядаў свядомасці большасці грамадства, і гэта таксама трэба мець на ўвазе. Паскорыць ход гісторыі да канца не ўдасца. Найбольш верагодна, што ўдасца, -- гэта прышчапіць пэўныя каштоўнасці, заплаціўшы большую ці меншую цану, якія адсюль будуць развівацца па сваіх уласных законах, гэта значыць незалежна ад грамадскіх і палітычных структур, якія іх спачатку распаўсюдзілі.

Задача гісторыка культуры на Беларусі базіруецца на тым, што ён мусіць тлумачыць, што сталася на Беларусі. Ён мусіць стартаваць ад рэальна існуючых беларусаў і павінен адмаўляцца ад стварэння ідэалізаванага ці штучна створанага вобраза для патрэб той ці іншай ідэалогіі. Неабходна зразумець, чаму беларусы як грамадства такія, якія ёсць, і паказаць, чым гэта тлумачыцца ў іх мінулым і што з таго мінулага магчыма стане творчым элементам у пабудове грамадства, а што з'яўляецца элементам застою ці нават рэгрэсу. Але гэты выбар, у рэшце рэшт, тычыцца не гісторыкаў, але толькі такога грамадства, якое яно ёсць і якое неабходна паважаць. Нельга сёння крыўдзіцца на грамадства.

БЕЛАРУСКІЯ ТРАДЫЦЫІ І ВЫКЛІК СУЧАСНАСЦІ

У Беларусі прыгожая і разам з тым цяжкая гісторыя. Калі часам здаралася, што беларус удзельнічаў ва ўціску свайго народа, то ён мог рабіць гэта, прынамсі, належачы да фармацыі, якая ўяму была нацыянальна чужая, але амаль што ніколі беларуская нацыя самастойна не ўдзельнічала ў працэсе ўціску. Затое вашы продкі выдзяляліся сваім удзелам у многіх цывілізацыйных і культурных працэсах на стыку Усходу і Захаду Еўропы: у развіцці розных канфесій хрысціянства (праваслаўя, каталіцызму, пратэстантызму, уніяцтва); прыжыліся тут многія іншаверцы, развівалася на гэтай зямлі Адраджэнне, Рэфармацыя, Асветніцтва і розныя віды сацыялізму. Беларусы ўнеслі свой уклад у рэвалюцыі 1905-га і 1917-га гадоў, а таксама ў антыфашысцкую барацьбу. Зразумела, з цягам часу кожны гістарычны працэс, у якім удзельнічалі беларусы, зазнаў рознага роду скажэнні, што прыводзіла да многіх трагедыяў.

З вялікімі цяжкасцямі выйшлі вы... ярма феадалізму. У гэтай ч... ы Еўропы даўжэй у... ілівался першага сялянскай гаспадаркі, што між іншым не дало магчымасці цалкам дапасавацца да агульнаеўрапейскіх, а потым і сусветных хваляў прагрэсу. Савецкі сацыялізм вельмі хутка змяніўся ў ...тфеадальную спробу дагн...ць ...аду сусветных падзей. У пэўных галінах гэты працэс удаўся, у іншых -- прывёў да паражэнняў і трагедыі. Аднак з таго перыяду вы выйшлі з сфарміраванай дзяржаўнай структурай і з акрэсленымі межамі. Сацыялізм з мадэрніцкай фармацыі паступова пераўтварыўся ў вас, як і ва ўсім СССР, у постфеадальную структуру, якая прывяла да скажэння грамадзянскіх каштоўнасцей, на грунце якіх ён і вырас. Праніклі ў яго ўсё больш відавочныя розныя формы нацыяналізму, галоўным чынам рускага. Гэта вялікая гістарычная трагедыя, тым не менш каштоўнасці, якія атаясамліваюцца да сённяшняга дня большасцю беларусаў, нельга не прызнаваць і нельга імі пагарджаць. Тыя вартасці жывуць уласным жыццём незалежна ад скажэнняў і злачынстваў паасобных уладароў, і неабходна гэты факт мець на ўвазе. Інакш немагчыма гаварыць аб гуманізме, аб павазе да рэальна існуючага чалавека, аб дэмакратыі. Перад сённяшнім гісторыкам Беларусі стаіць задача аддзяліць зерне ад мякіны з павагай да чалавека і яго дасведчання.

Ваша гістарычная традыцыя, як вышэй было згадана, у вельмі значнай ступені прыстасавана да патрэб сучаснасці. Вы не маеце таго гістарычнага гарба ў выглядзе мінулай нацыянальнай маніі вялікасці. Тое, што даўней магло выглядаць як козыр для многіх нацый, аказалася сёння, пасля вопыту, набытага ў XIX і XX стагоддзях, цяжкім грузам. Колькі народаў з ахвотаю вызваліліся б ад гарба сваёй каланіяльнай, імперскай, расісцкай мінуўшчыны? Беларусы не павінны зайздросціць такім народам, бо нават калі яны яшчэ моцныя сёння, усё ж мусяць праходзіць праз балючы і працяглы "рахунак сумлення". Беларусам трэба толькі ўваскрэснуць, адкінуўшы звычкі, атрыманыя ў спадчыну ад векавой феадальнай і постфеадальнай знявагі. Такая неабходнасць з'яўляецца мабілізуючай. Тым больш няма неабходнасці перайманне ўчарашніх уладароў. Няма неабходнасці адхрышчвацца ад суседзяў, з якімі перажылі і добрае, і злое.

Спецыфіка Беларусі ўласна ў тым, што гэты край з'яўляецца адвечным абшарам пранікнення розных уплываў, абшарам талерантнасці і шматкультурнасці. Тут укараніліся традыцыі тэрытарыяльнага патрыятызму, традыцыі народных, традыцыі грамадскага радыкалізму. Усе гэтыя традыцыі неабходны для развіцця універсалізму, без якога немагчыма пабудова новай Еўропы і трывалага сусветнага ладу.

Уласна гэтыя рысы, мацней укаранёныя тут і адпавядаючыя вымаганням часу, павінны дазволіць Беларусі ісці наперадзе. Гэта сітуацыя не вынікае з прыроджаных этнічна беларускіх рысаў, а толькі са спецыфікі гістарычнага развіцця Беларусі. Вось тая прычына, за якой гісторыя Беларусі з'яўляецца для мяне асабліва дарагой нават у сваіх трагічных момантах.

Бруна ДРВЕСКІ.

Пераклад з польскай мовы Маі ЯНІЦКАЙ.

АД РЭДАКЦЫІ: Бруна Дрвескі прачытаў гэты даклад на Другім міжнародным кангрэсе беларусістаў у маі 1995 года і ласкава пагадзіўся прыслаць тэкст для публікацыі ў перыядычных выданнях Беларусі, што рэдакцыя "Голасу Радзімы" і выконвае з задавальненнем і ўдзячнасцю.

Бруна Дрвескі -- прэзідэнт асацыяцыі "Францыя--Беларусь", аўтар кнігі пра Беларусь на французскай мове.

Заканчэнне. Пачатак у № 23--25.

КАРАНІ НЕ ГУБЛЯЮЦЦА І ПРАЗ ГАДЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Задавалася шмат пытанняў, было бачна, колькі праблем узнікае ў тых, хто жадаў бы вярнуцца дадому. У прыватнасці, чамусьці ў Беларусі ў многіх з іх узнікаюць складанасці з грамадзянствам. Па кожным канкрэтным выпадку мы паспрабуем нешта высветліць і дапамагчы, але, як ужо зразумела, трэба ўзнімаць гэтае пытанне ў Вярхоўным Савеце Беларусі.

Вельмі хвалюе казахскіх беларусаў, што цяжка атрымліваць інфармацыю пра жыццё на радзіме. Вашу газету "Голас Радзімы" там вельмі чакаюць, збіраюць усе нумары, падшываюць, перачытваюць. Я бачыла, з якім задавальненнем нашы землякі перагортвалі старонкі "Голасу Радзімы", чыталі на беларускай мове. Дарэчы, многія імкнуцца ў час такіх сустрэч размаўляць толькі па-беларуску. У кого як атрымліваецца -- не так ужо і важна. Галоўнае -- імкненне людзей да роднага слова. А таму сярод прось і пажаданняў было і наступнае: дапамагчы падпісацца на іншыя беларускамоўныя выданні, бо пакуль з гэтым складанасці. Беларуская дыяспара, як я ўжо казала, колькасна вялікая, мае свае філіялы ў розных кутках Казахстана, і праблемы з атрыманнем інфармацыі з радзімы для яе вельмі адчувальныя.

Вялікую ўдзячнасць хачу выказаць Паўлу Атрушкевічу, які ўжо трыццаць восем год жыве ў Казахстане, шмат чаго добрага зрабіў для гэтай краіны, якая стала яго домам, але ніколі не забываў і не забывае, што ён беларус, любіць Беларусь.

З Паўлам Аляксандравічам цікава размаўляць, ён вельмі заслужаны чалавек: праектаваў сусветна вядомы комплекс Медэо, зараз паспяхова займаецца падрыхтоўкай новых спецыялістаў, акрамя таго, намеснік старшыні Савета Асамблеі народаў Казахстана.

Мы проста ганарыліся, што наш зямляк -- такая выдатная асоба, бачылі, як яго цудоўна сустракалі на Медэо, як у асобе Паўла Атрушкевіча, цераз яго працу там удзячны ўсёй Беларусі. Дарэчы, побач з Паўлам Аляксандравічам у беларускай суполцы працуюць такія ж добрыя, сардэчныя людзі. І я пераканалася: дзе б мы ні жылі, колькі год ні прайшло б далёка ад радзімы, карані не губляюцца.

Запісала Галіна УЛІЦЁНАК.

У ТАВАРЫСТВЕ "РАДЗІМА"

Дзесяць дзён яны правялі ў Мінску. Тут праходзілі чарговыя курсы павышэння кваліфікацыі кіраўнікоў і ўдзельнікаў мастацкіх калектываў нашых суайчыннікаў. Арганізацыйныя клопаты, як заўсёды, падзялілі Інстытут праблем культуры і таварыства "Радзіма". Удзельнікі курсаў прыехалі на гэты раз з Літвы, Латвіі, Польшчы і Эстоніі.

-- Жыццёвая сталасць і маладосць -- такое спалучэнне, несумненна, будзе спрыяць рабоце, -- зазначыла пры першым знаёмстве з курсантамі супрацоўніца інстытута Сняжана Галоўчыц.

Яе прароцтва спраўдзілася. Ніна Аўгусціновіч і Ніна Цыванюк з Беластока знаходзілі агульную мову з юнай Вольгай Блажэвіч з Вільнюса, а нашы бліжэйшыя суседзі Дзіяна Пчола і Валянціна Федаровіч з Літвы сябравалі з талінскім "дуэтам" Таццянай Ніжнік і Галінай Багданец. Разам хадзілі на лекцыі, пабывалі на рэпетыцыях Дзяржаўнага ансамбля народнай музыкі "Свята", народнага ансамбля "Веды", пазнаёміліся з работай Дзяржаўнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г. Цітовіча, сустрэліся з удзельнікамі фальклорнага вакальна-харэаграфічнага ансамбля "Валачобнікі". У распараджэнні нашых суайчыннікаў была і багатая музычная бібліятэка Інстытута праблем культуры, што дазволіла ўдзельнікам курсаў папоўніць свой рэпертуар нотамі і запісамі новых музычных твораў.

-- На мой погляд, -- сказала пры развітанні Ніна Цыванюк, -- такія сустрэчы для нас, беларусаў, што жывуць за мяжой, вельмі карысныя і патрэбныя, каб не гублялася сувязь з радзімай.

"А Радзіме дарагой
Ад душы жадаем
Шчасця, поспехаў, дабра --
У госці запрашаем!"

Так напісала ў сваім водгуку аб знаходжанні ў Мінску Таццяна Ніжнік.

Што ж, да новых сустрэч, сябры!

А. ГРУДНЕНКА.

НА СВЯЦЕ СЛАВЯНСКАГА СЛОВА

Сёлета 24--25 мая ў Даўгаўпілсе прайшлі Дні славянскага пісьменства, якія не праводзіліся ў Латвіі з даваеннага часу. Тутэйшым беларусам з культурна-асветніцкага таварыства "Уздым" было асабліва радасна, бо на гэтае свята прыехалі госці з Мінска -- пісьменнікі Сяргей Панізьнік і Вячаслаў Рагойша.

Свята пачалося з урачыстага малебна ў гонар святых Кірыла і Мяфодзія ў Барыса-Глебскім саборы. А вечарам у Цэнтры рускай культуры прайшла навукова-асветніцкая канферэнцыя, на якой таксама меў слова прафесар Беларускага універсітэта В.Рагойша. Спадар Рагойша гаварыў аб узаемным уплыве славянскіх культур, аб беларускіх асветніках, якія ўнеслі вялікі ўклад у скарбніцу славянскага пісьменства. Да гэтай канферэнцыі сябрамі "Уздыму" была падрыхтавана выстава беларускай кнігі і беларускай перыёдыкі, над якімі ўзвышаліся лікі Ефрасінні Полацкай, Францыска Скарыны, Мілецыя Смятрыцкага, Сымона Буднага...

Назаўтра ў суботу свята прадоўжылася ў цэнтральным парку народным гуляннем, дзе, як адзначыў мясцовы друк, каларытным было выступленне даўгаўпілскага беларускага ансамбля "Купалінка", а таксама гасцей-мінчан і аўтара гэтых радкоў. Паэт Сяргей Панізьнік, сказаўшы прачулыя прывітальныя словы, прачытаў свой верш, прысвечаны Ефрасінні Полацкай...

На развітальнай вячэры неаднойчы выказвалася спадзяванне, што Дні славянскага пісьменства ў Даўгаўпілсе стануць штогоднымі.

С.ВАЛОДЗЬКА.

НА ЗДЫМКАХ: эмблема свята; на Днях славянскага пісьменства ў Даўгаўпілсе сябры "Уздыму" разам з гасцямі С.ПАНІЗЬНІКАМ і В.РАГОЙШАМ.

АЛЕСЬ БУРБІС: АД "МЕЙШАГОЛЬСКАЙ РЭСПУБЛІКІ" ДА БССР

ЁН ХАЦЕЎ АДКРЫЦЬ ВОЧЫ СВАЙМУ НАРОДУ

Пісаў шмат пракламацый і адозваў, удзельнічаў у міжпартыйных нарадах, на якіх, як правіла, браў слова і з імпэтам адстойваў ідэі Грамады. Шмат сіл і энергіі патрабавала сапраўдная барацьба з беларускімі чарнасоценцамі, якія адразу ж пасля звяржэння царызму звар'яцела пайшлі ў атаку на ўсё беларускае, нацыянальнае... У сваіх ацэнках і вывадах, пры адстойванні пазіцый Бурбіс, як засведчылі паплечнікі і нават сапернікі, быў цвёрды і непахісны, катэгарычны і заўзяты, а іншы раз -- проста адчайны. Вось што пісала аб ім Палута Бадунова: "Гэты маленькі ростам чалавек з вялікай жывой душой рупліва ўзіраўся светлымі, поўнымі жыцця і розуму вачамі ў кожнага, хто называў сябе беларусам. Цвёрдым, гучным голасам, незвычайна моцным для яго маленькай фігуркі, ён проста ставіў пытанне:

-- Ты хто? Мо ты за грошы любіш свой народ? Можа толькі з карыслівымі мэтамі падыходзіш да справы агульнай?

І гора таму, каго яму ўдавалася злавіць на месцы праступку. Няшчадна кляйміў ён яго самымі ганебнымі, самымі цяжкімі словамі:

-- Гэта злодзей! -- грымеў ён, -- гэта той, хто як Каін, забівае насмерць свайго брата-беларуса, аддаючы яго на загубу то маскалю, то паляку, то пану, то чыноўніку..."

Нацыянальны ўціск, лічыў А.Бурбіс, ёсць загуба душы народнай, а "вызваленне нацыі з уціску не менш патрабуе энергіі і працы, як і дасягненне сацыялістычнай роўнасці". "Свабодная душа Бурбіса, -- падкрэслівала П.Бадунова, -- не магла выносіць ніякага ўціску". І далей: "Гэтым і тлумачыцца тое, што ён часта быў запартыйным".

Паплечніца Бурбіса, аднадумца яго па БСГ, Палута Бадунова ведала яму цану, яго справу, набыткі.

Яны пазнаёміліся ў 1917 годзе ў Маскве, дзе меўся адбыцца з'езд Грамады. Перад гэтым Палута шмат чула пра яго... Ал[illegible]зд не сабраўся: не прыехалі дэлегаты. Тыя ж, што прыехалі ў Маскву: Алесь Гарун, Аркадзь Смоліч, Зміцер Жылуновіч, Палута Бадунова і яшчэ некалькі чалавек, сабраліся на кватэры ў Алеся Бурбіса. Вось якія ўражанні аб ім узніклі ў Палуты: "Яго глыбокая любоў да абяздоленых, хто сваім маналітам корміць свет, адразу адкрывалася перад вамі і лілася ракой прамой, поўных моцы і хараства. Часта перасыпаў ён сваю прамову смешнымі жартамі, цікавымі народнымі прыказкамі, што яшчэ больш надавала свежасці яго думкам".

...А потым быў Усебеларускі бежанскі з'езд у Маскве, Язэп Васілевіч, Фёдар Турук, Аляксандр Цвікевіч былі яго арганізатарамі. Выступаючы ад імя Грамады Палута Бадунова сцвярджала, што "Беларусь -- гэта не Русь", што "беларусы як нацыя маюць права на вольнае незалежнае існаванне".

-- Гэта правакацыя! -- крычалі некаторыя маскоўскія беларусы. -- Нашто нам здалася беларуская мова?

Алесь Гарун, Язэп Дыла цэлымі гадзінамі даказвалі дэлегатам і гасцям з'езда правату Бадуновай.

-- Гэта русіфікатары, чорная сотня, яны хочуць Міколу II на трон пасадзіць. Яны дапамагалі рускім царам душыць беларусаў, дык што ім трэба на гэтым беларускім з'ездзе? -- сказаў сваім звычным палымяным голасам Алесь Бурбіс.

25 сакавіка 1917 года Бурбіс прыняў удзел у рабоце з'езда беларускіх грамадскіх дзеячаў у Мінску. Шырокую пагалоску атрымаў тады інцыдэнт паміж дэлегатамі і запрошаным на з'езд памочнікам губернскага камісара правым эсэрам Метліным. Вось як апісаў здарэнне З.Жылуновіч: "Метлін, абраны ў прэзідыум, у прывітальным слове пачаў разводзіць эсэраўскую (з сапраўды рускім духам) антымонію накшталт таго, што "ніякіх беларусаў няма", што "ўсялякі нацыянальны рух не да часу", пакуль "не будзе давeдзена да канца вайна і Устаноўчы сход не вызначыць лёсу вялікае Расіі" і інш. Агульнае абурэнне з'езду было адказам на гэтае прывітанне прадстаўніка "рэвалюцыйнай" улады. А.Бурбіс абурэўся больш за ўсіх і першы пачаў гнаць Метліна з памяшкання з'езда. Калі Метлін мусіў пакінуць з'езд, то некалькі прыхільнікаў Метліна накінуліся на Бурбіса з кулакамі, лаянкамі і крыкамі". З такім жа гневам, сведчыў Зміцер Жылуновіч, выступаў Алесь Лаўрэнавіч на шматлікіх мерапрыемствах у Маскве і Мінску, на Дзяржаўнай нарадзе, скліканай Керанскім летам 1917 года, у беларускім друку таго часу... Самадзяржаўе, якое несла на Беларусь гвалтоўную русіфікацыю, атрымлівала рашучы і бязлітасны адпор на працягу ўсёй яго дзейнасці і барацьбы. "Гэтыя яго выступленні, -- зазначаў будучы першы кіраўнік беларускай дзяржавы, -- з'яўляюцца прыгаворным вердыктам аджываючай чарнасотніцкай вялікадзяржаўнасці..."

З'яўляючыся адным з заснавальнікаў і ўплывовых дзеячаў БСГ, Бурбіс пільна стаяў на варце чысціні традыцый Грамады. Пасля расколу яе летам 1917 года, калі левыя грамадоўцы ўзялі рэзкі крэн у бок марксізму, ён усур'ёз занепакоіўся і ўсхваляваўся. Не адно пісьмо адправіў А.Бурбіс кіраўнікам пецярбургскай, віцебскай і бабруйскай арганізацый Грамады, дзе яскрава, на прыкладах паказваў і падказваў, якіх трэба трымацца праграмных указанняў, тактычных ходаў і дзеянняў. Але не дапамагло: да яго парад тыя аказаліся глухімі...

Мікалай БАНДАРЭНКА,
кандыдат гістарычных навук.

Працяг.
Пачатак у №№ 24--25.

Дантэ АЛІГ'ЕРЫ

ДЗВЕ ПЕСНІ З "БОСКАЙ КАМЕДЫІ"

ЧЫСЦЕЦ

ПЕСНЯ ДЗЕВЯТАЯ

1 Сяброўка састарэлага Тыфона [1]
На ўсходзе ў белай вопратцы ўзышла
З абдымкаў сябра -- і яе карона,

4 Што жэмчугамі ззяла ля чала,
З халодным павуком, чый хвост -- як шыла, [2]
Адразу падабенства набыла.

7 Калі пад'ём цямрэча завяршыла
Там, дзе былі мы, і, свой трэці крок
Зрабіўшы, крылы прыспусціць рашыла, --

10 Глыбокі сон урэшце перамог
Смяротнага Адамава нашчадка --
І, дзе сядзелі мы ўпяцёх[3], я лёг.

13 На досвітку, калі пяе касатка [4]
Так жаласна, усеўшыся на плот,
Нібы яе гняце цяжкая згадка;

16 Калі наш розум ад зямных турбот
І цела вызваляецца, бы шоры
Здымае, і падзей прадбачыць ход, --

19 Прысніўся мне арол залатапёры,
Які лунаў у небе і на дол,
Каб зноў памкнуцца ў светлыя прасторы,

22 Хацеў зляцець. Я зразумеў: арол
Палюе тут і ног не абражае
Другімі месцамі, што ёсць наўкол.

25 Мне схіл гары мясціну нагадае,
Скуль Ганімед[5] узнёсся ўвышыню --
Туды, дзе сход нябесны засядае.

28 Зрабіўшы круг, хутчэй за маланню
Упаў з нябёс драпежнік у даліну
І ўзняў мяне да пояса агню. [6]

31 У жудасную гэтую хвіліну
Нас падпаліў пякельны небасхіл --
І вочы я адкрыў напалавіну.

34 З разгубленасцю гэткаю Ахіл[7],
Напэўна, адкрываў свае павекі,
Калі ён, поўны доблесці і сіл,

37 Пазбавіўся Хіронавй апекі,
Матуляй перанесены на Скір,
Адкуль яго затым укралі грэкі.

40 Я пабялеў, як збэшчаны жуір,
Спужаны неабходнасцю такою,
Як з кручы даць нырца ў халодны вір.

43 Адзін настаўнік побач быў са мною.
Ды сонца двухгадзіннае плыло
Над неабдымнай далеччу марскою.

46 "Не бойся! Горш не будзе, чым было, --
Сказаў важак. -- Да добрага прычала
Мы падплываем. Распагодзь чало!

49 Вось агароджа, што апаясала
Чысцец. А гэтая дзіра ў сцяне
Ўваходам у другое царства стала.

52 На золаку, калі ўдыхаў у сне
Твой дух лагчыны водары густыя,
Прыйшла жанчына і сказала: "Мне,

55 Чыё імя нябеснае -- Лючыя[8],
Карціць таму, хто спіць, аблегчыць шлях,
Бо душы светлыя нам не чужыя".

58 І ўверх цябе панесла на руках.
Без Ніна, без Курада, без Сардэлла --
Адзін пайшоў я па яе слядах.

61 Паклала здань тваё жывое цела,
Ход паказала і крыху раней,
Чым ты прачнуўся, прэч пайсці паспела".

64 Як чалавек, якому спакайней
Зрабілася, як толькі сутнасць справы
Змагла адкрыцца перад ім ясней,

67 Змяніўся я. Спакойны і рухавы --
Пайшоў угору ўслед за важаком
Да паннаю паказанай заставы.

70 Чытач, адчуй душы маёй пад'ём
І не здзіўляйся, што я тон узвышу.
Туды, дзе ў агароджы быў праём,

73 Які мне формаю нагадваў нішу
І напалам дзяліў сабой сцяну,
Ішлі мы і не парушалі цішу.

76 Убачу я, калі ніжэй зірну,
Пасля прыступкі тры і вартавога,
Які пакуль адкладваў гаману.

79 Сядзеў ён на парозе і нястрога
На нас глядзеў, ды гэтак, што не змог
Я вынесці яго агню жывога.

82 Ён вартаваў чысцілішча парог
З мячом бліскучым у руках -- і ззянне
Таго мяча бянтэжыла мой зрок.

85 "Скажыце мне: якое ў вас жаданне!
Хто ваш важак! Глядзіце, -- ён сказаў, --
Каб не гняло вас потым шкадаванне".

88 "Нам гэтыя вароты паказаў
Пасол нябесны і сказаў: "Ступайце!" --
Такі адказ настаўнік мудры даў.

91 "Дык падыходзьце. Часу не губляйце! --
Сказаў высакародны вартавы, --
І крокі ўсе свае зацвердзіць дайце

94 Паслу нябёс абавязкова вы".
Прыступкай першаю быў мармур белы --
І я адбіўся ў ім, нібы жывы.

97 Парэпаны, шурпаты і счарнелы --
У месцы тым прыступкаю другой
Служыў блакітны камень абгарэлы.

100 Ступень апошняя была плітой
З парфіру колеру крыві, што з вены
Звяргаецца пунсоваю ракой.

103 Апірышчам з'яўляўся камень гэны
Для ног вартаўніка, які сцярог
Парог алмазны ўноч і ўдзень без змены.

106 "Прасі, каб ход ён адчыніць памог", --
Мяне рука праведніка нагнула,
Я кінуўся даверліва да ног

109 Вартаўніка, які замест стула
Парог выкарыстоўваў, сам сябе
Рукой ударыў тры разы прачула.

112 І на маім чале мячом сем "Р" [9]
Ён начарціў, сказаўшы: "Пастарацца
Павінен ты, каб не магло на лбе

115 Тваім ніводнай літары застацца".
Сярэбраным і залатым ключом,
Прывыкшымі ад позіркаў хавацца

118 Пад попельнага колеру плашчом,
Крылаты брамнік адамкнуў вароты --
І я заззяў ад шчасця каганцом.

121 Калі не так, як трэба, абароты
Ключамі робіш ці ключом адным
Адкрыць імкнешся браму, -- нізашто ты

124 Яе не адамкнеш. Больш дарагім
З'яўляецца адзін з ключоў. Спружына
Усё ж вызваляецца ключом другім.

127 "Каго б сюды ні прывяла сцяжына, --
Мне Пётр[10], ключы ўручаючы, сказаў, --
Пускай усіх, чыя сагнута спіна".

130 "Хутчэй заходзьце! -- жэстам паказаў,
Куды ісці нам трэба, брамнік шчыры. --
Але, каб я назад вас не прагнаў,

133 Не азірайцеся". І ўраз шарніры
Гук выдалі такі, бы нехта ў лёх
Па жолабе каменным коціць гіры.

136 Тарпейскі ўцёс[11] так грукацець не мог,
Калі ад Цэзара заслон Мецела
Казну, як ні стараўся, не ўберог.

139 Аднак не толькі брама грукацела
Ў імгненне тое -- да маіх вушэй
Аднекуль і "Te Deum"[12] даляцела.

142 Нібыта пад арган крыху вышэй
Псалмы святыя вернікі спявалі,
І слых, калі -- грамчэй, калі -- цішэй,

145 Прыгожыя напевы турбавалі.

РАЙ

ПЕСНЯ ДВАЦЦАЦЬ ТРЭЦЯЯ

1 Як птушка, што ў лісці ля птушанятак
Час прабаўляе ў цемрадзі начэй
З жаданнем шчырым за другі занятак --

4 Здабычу ежы для сваіх дзяцей,
Якую з радасцю яна шукае, --
Ізноў прыняцца як мага хутчэй,

7 Глядзіць удалеч, досвітку чакае,
Пакуль начная шэрая імгла,
Азораная сонцам, не знікае,

10 Так Беатрычэ[13] вочы падняла
Туды, дзе замаруджваюцца крокі
Няўрымслівага носьбіта святла.

13 Мне позірка яе палёт высокі
Надаў спакою -- і ў душы маёй
Чакання забруіліся вытокі.

16 І я , сагрэты гэтаю бруёй,
Пачуў у хуткім часе нечакана
Ад любай спадарожніцы сваёй:
19 "Тут воінства свяшчэннае сабрана,
Каб славіць трыумфатара Хрыста.
Твой голад наталіць яно прызвана".

22 Свяцілася такая пекната
У позірку вачэй яе натхнёных,
Што вусны мне скавала немата.

25 Як Трывія, якая для ўлюблёных
Гарыць у акружэнні вечных німф[14]
Сярод нябёс, цямрэчай заімглёных,

28 Або як дзённага свяціла лімб,
Гарэла сонца[15], навакол якога
Спрадвечных яснасцей свяціўся німб.

31 Сярод свячэння яркага, жывога
Так Божай Сутнасці іскрыўся лік,
Што я не вынес полымя святога.

34 О Беатрычэ, любы кіраўнік!
"Цябе, -- яна сказала, -- паразіла
Пяшчота, да якой ты не прывык.

37 У ёй і Мудрасць Вечная, і Сіла,
Якая нам між небам і зямлёй
У рэшце рэшт гасцінец пралажыла".

40 Як рве, спавітая густой імглой,
Маланка ненавісныя палёнкі
І ўніз імкне чамусьці, розум мой

43 Так вырваўся з прыроднай абалонкі.
І да мяне цяпер з далечыні
Успаміны не імчаць наперагонкі.

46 "Расплюшчы вочы, на мяне зірні!
Ты не аслепнеш ад маёй усмешкі,
Бо звыкся з яркім ззяннем вышыні".

49 Быў я падобны на таго, хто сцежкі
Да з'явы, што забылася, не змог
Зноў адшукаць ні на кані, ні пешкі.

52 Ды я навек запомніў, далібог,
Яе прамову і ў свае скрыжалі
Упісаў яе для будучых эпох.

55 Каб вусны ўсе, якія паспыталі
Палімніі[16] густога малака,
Мне памагаць адначасова сталі,

58 Не апісала б наша талака
Азоранага ўсмешкай незямною
Майго прыгожага праведніка.

61 Таму стаеннік, зацуганы мною,
Праз перашкоды скача іншы раз,
А часам іх мінае стараною.

64 Нялёгкі ўзяўся весці я расказ --
І мне не соромна аслабіць шпоры
Ці повад адпусціць на нейкі час.

67 Дзіравай лодцы нельга плыць па моры,
Як і плыўцу, што адчувае страх,
Як толькі ўбачыць сінія прасторы.

70 "Каханне да мяне ў тваіх вачах,
А там, наверсе, вотчына Хрыстова
І краскі дзіўныя ў Яго садах!

73 Там -- ружа, што Спагадлівае Слова
У плоць ператварыла. Пах лілей
Цябе прывабіць там абавязкова,[17]" --

76 Сказала Дама, што за ўсіх мілей.
Не мог я не паслухацца загаду
І паглядзеў туды, дзе Эмпірэй[18].

79 Напэўна, зрок мой выклікаў спагаду,
Бо засвяціўся, бы квяцісты луг,
Заліты промнямі, што свецяць ззаду

82 Ці праз разрывы хмар, жывы ланцуг
Душ праведных, якія апраменьваў
Нябачны для мяне Вышэйшы Дух.

85 Уражаны, стаяў я і ацэньваў
Тактоўнасць Непадзельнай Дабрыні,
Якую я на дробязі разменьваў.

88 А словы аб цнатлівай чысціні
Той ружы, на якую я малюся,
Дух неслі мой да новай вышыні.

91 Яшчэ вышэй паглядам я ўздымаўся --
І Той, што царавала на зямлі,
Як угары царуе, пакланюся.

94 О як яна свяцілася, калі
Ласкава промні светача жывога
Яе вянком рухомым абвілі.

97 Мелодыя, што жыхара зямнога
Ўлагоджвае, адразу б набыла
Там гучнасць перакату грамавога

100 У параўнанні з той, чыя хвала
Вянчае бляск прыгожага сапфіра --
Крыніцы цудадзейнага святла.

103 "Любоўю ўсіх насельнікаў эфіра
Ля чэрава, што для надзей святых
Было жытлом, датуль мне віцца шчыра,

ЭМАЦЫЯНАЛЬНЫЯ НАТАТКІ З ПАДАРОЖЖА

"ФЭСТ" У ЭСТОНІІ

25--26 мая ў Таліне праходзіў фестываль нацыянальных меншасцяў, што жывуць у Эстоніі. Рускія, чувашы, мардвіны, літоўцы, татары, яўрэі, латышы, азербайджанцы, узбекі, армяне, украінцы, карэйцы, фіны, угры, меры, велі і, канешне, беларусы дэманстравалі сваю культурную адметнасць праз нацыянальныя строі, гукі мовы і мелодыі песень, танцы. Адбываўся фэст на вольным паветры ў суботу, а ў нядзелю -- на сцэне рускага драматычнага тэатра, вельмі прыгожага і прэстыжнага. Тэлебачанне, прэса апаратыўна рэагавалі на падзею. Эстонскае Міністэства культуры, асабіста міністр спадар Аллік, уважліва паставіліся да гэтае акцыі, дапамагаючы арганізацыйна і матэрыяльна нацыянальным суполкам як мага лепш наладзіць імпрэзу.

Беларусаў у Эстоніі няшмат, блізу 25 тысячаў, а ў Таліне -- тысячаў дзесяць. Не магу сказаць, каб гэтыя тысячы прыйшлі на пляц, дзе ладзілі свята беларусы, але ўсё ж людзей было багата. На Гары пацалункаў, што побач з мурамі старога горада, панаваў вясёлы настрой, тры гадзіны імпрэзы не знудзілі гледачоў.

Беларусы ў Эстоніі маюць некалькі суполак: "Лёс", "Бацькаўшчына", "Бэз"... Культурнае згуртаванне "Бэз" сёлета выдала паэтычны зборнік "Сярод белых эстонскіх начэй" Ул. Дзегцярука, чалавека вельмі неардынарнага. "Лёс" акцэнтуе ўвагу на культуртрэгерскай дзейнасці, пашыраючы гістарычныя веды сярод нашых суайчыннікаў у Эстоніі, што патрэбна надзвычай. Кіраўнік згуртавання спадар Шабека -- ахвярны руплівец на гэтай ніве. "Бацькаўшчына" ж ладзіць фэсты, канцэрты, імпрэзы. І тое свята, што адбылося на Гары пацалункаў, у значнай ступені сваім поспехам абавязана энергіі і намаганням кіраўнічкі талінскай "Бацькаўшчыны" Ніны Савінавай. Сапраўды -- "пані сто тысяч вольт". Складанасцяў і фінансавых, і арганізацыйных было процьма, але Ніна Савінава са сваімі сябрамі і паплечнікамі аказалася бліскучаю пераможцаю.

Што ж прыцягвала ўвагу гледачоў на свяце, што не адпускала іх з пляцоўкі ў цэнтра горада ў вольны ад працы дзень, аднача цёплы, калі можна працаваць на сваіх лецішчах? Усе выступоўцы паказвалі сябе з лепшага боку. Замілаваў сямейны ансамбль: малады тата пад гітару разам з дзвюма чароўнымі панначкамі, сваімі дачушкамі, праспявалі калыханку "Спіць над лесам аблачынка...", спявалі беларусы з паўночнай Эстоніі, выступалі госці-расейцы... Але ж цвіком праграмы стаўся гурт "Фэст" з Беларусі, з Баранавічаў. Пяцёра прыгожых маладых хлопцаў з гармонікам, скрыпкаю, кантрабасам, кларнетам ды бубнам спявалі песні, жартавалі, запрашалі да танца. Прытым рабілася гэта на добрым прафесійным узроўні: хлопцы маюць музычную адукацыю, хоць уважаюцца гуртам аматарскім. Песні спяваюць народныя, папулярныя ды ўласныя, свайго сачынення. Без ценю вульгарнасці, тактоўныя, далікатныя нават у самых гарэзлівых жартах, з усмешкаю спяваюць пра рэчы не надта вясёлыя і, наогул, ствараюць вакол сябе атмасферу, калі дакладна ўсведамляеш: усё кепскае міне, усё будзе добра. Дык ці ж можна хутка сысці ад такіх спеваў? Кажуць, падчас гала-канцэрта ў тэатры, калі публіка ўжо прыкметна знудзілася, выхад нашых хлопцаў на сцэну літаральна выратаваў становішча, надаўшы людзям энергіі. Потым удзельнікаў "Фэсту" пазнавалі на вуліцах. Нашыя героі -- гэта Ян Кусцінскі (кіраўнік, гармонік), Сяргей Паўлаў (скрыпка), Андрэй Ханіцкі (ударныя), Валеры Аўдзей (кларнет), Міхась Скрундзь (кантрабас, аўтар песень). Жывуць у Баранавічах, былі на гастролях у Польшчы і Нямеччыне, шмат ездзяць па Брэстчыне і Піншчыне. Вельмі прыемна іх бачыць і чуць. Тыя, хто быў з імі ў вандроўцы, кажуць, што і ў звычайным жыцці гэта вельмі харошыя людзі, дасціпныя, умеюць згасіць канфлікт, у няштатных сітуацыях знайсці выйсце...

Што яшчэ было на фестывалі? Міністэрства культуры і Нацыянальны музей гісторыі і культуры Беларусі перадалі ў падарунак нашым суполкам дваццаць аўтэнтычных лістоў графікі з выявамі дзеячаў гісторыі і культуры нашай краіны. Гэта вядомыя каляровыя аўталітаграфіі мастакоў Валянціна і Ляілі Варэцаў. Апроч мастацкіх вартасцяў гэтыя творы маюць неацэннае асветніцкае значэнне. Сп-ня Ірына Зварыка, вядучы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага музея, у прамове з нагоды перадачы твораў беларусам у Эстоніі заўважыла, што нашых слынных папярэднікаў трэба ведаць і ўспрымаць, як сваякоў, крэўных, ведаць іх творы і аблічча. У кожнай добрай сям'і ёсць альбомы з фотаздымкамі дарагіх і блізкіх людзей, нават партрэты іх вісяць у дамах на сценах. І тое нездарма, бо яны духам сваім падтрымліваюць нас і не даюць забыцца на мінулае. Гістарычныя асобы Беларусі -- тыя ж нашы родныя і блізкія. А многія з іх цяпер нават больш бароняць гонар і годнасць Айчыны, чым некаторыя нашы сучаснікі.

Вельмі кароткімі былі сустрэчы, але яскравымі і памятнымі. Беларусы, што жывуць у Эстоніі (са словаў тамтэйшых суразмоўцаў), паступова спраўляюцца з паўсташымі праблемамі. Але вельмі нестае жывых кантактаў, бракуе інфармацыі, сапраўдны інфармацыйны голад. Таму такая радасць сустракаць людзей з бацькаўшчыны. Ці хочуць вярнуцца? Не, ужо не хочуць. З'ехала адна спадарыня дадому, пажыла гадок ды назад вярнулася: атмасфера цяжкаватая. У Эстоніі, паводле яе словаў, значна больш магчымасцяў сябе рэалізаваць. Але для гэтага трэба стаць на шлях, агульнапрынятую ў цывілізаваным свеце. А менавіта: калі хочаш быць паўнапраўным грамадзянінам краіны, трэба ведаць яе мову, гісторыю ды ганарыцца тым, што жывеш у гэтай краіне. Гаворка не ідзе пра выракание ўласных каранёў. Наадварот, повязь са сваімі нацыянальнымі вытокамі сілкуе дух і моц асобы, так неабходныя ў вірах жыцця. Няпроста пераадольваюцца гістарычныя стэрэатыпы. Цяжкавата даецца эстонская мова, але ж і свая пры тым дзіўным чынам больш усведамляецца.

Узровень жыцця беларусаў у Эстоніі не самы горшы, ёсць і вельмі заможныя людзі. Адзін з іх -- сп-р Бенінсон, родам з Барысава, прэзідэнт фірмы "Тасма". Ён у значнай ступені фундаваў выдаткі беларускіх суполак на фестываль.

З удзячнасцю і павагаю гаварылі эстонскія беларусы пра В. Бондара, які з'яўляецца кіраўніком Беларускага генеральнага консульства ў Эстоніі. Адзначалі яго зычлівасць, разважлівасць, зацікаўленасць у справах і патрэбах людзей.

Усё адбылося добра, але гэтага характва магло і не быць. "Фэст" і творы мастацтва маглі і не трапіць да суайчыннікаў у Эстоніі. Мала што "Латвія" з вандроўнікамі заблукала на пскоўскіх абшарах ды выбівалася на магістраль амаль па партызынскіх сцежках, дык яшчэ на расійска-эстонскай мяжы дэлегацыю не сталі выпускаць. Наогул, паводле словаў аднаго з удзельнікаў паездкі, гэтую вандроўку можна было б смела назваць неверагоднымі прыгодамі беларусаў у Расіі па шляху ў Эстонію. Уражанне ад мяжы і мытнікаў -- адно з найглыбейшых у часе ўсёй фестывальнай выправы. Гэта нават асобны сюжэт з цікавымі падрабязнасцямі ў прыгодніцка-псіхалагічным жанры. Карацей кажучы, сапраўды, у дакументах нашых вандроўнікаў былі нейкія недакладнасці. На расійскай мытні, куды дэлегацыя дасталася а трэцяй гадзіне ночы, было аб'яўлена: "Мы вас не пропустим. Помочь ничем не можем. Выхода в вашем положении нет. Позвонить? Отсюда нельзя, у нас внутренний телефон". Гэта выглядала на сапраўдную катастрофу. Нарэшцу трэба было выступаць. Беларуская дэлегацыя трымала ўсю праграму. Так ці гэтак, але праз нейкі цуд перабраліся да мяжы эстонскай. Эстонская мытня месцішча ў сціплых вагончыках. Кіраўніку "Фэста", які пайшоў высвятляць сітуацыю, прапанавалі каву і запыталіся, у чым праблемы. Праблемы (няма запрашэння з эстонскага боку, не заменены нумары на аўтобусе, яшчэ нешта) вырашаліся праз шматлікія тэлефанаванні да розных начальнікаў. Хвілін праз сорак усё ўладзілася. На зваротным шляху клопат узнік ізноў: служачыя расійскай мытні да драбніцы правяралі дакументы і лічылі валюту, у асноўным беларускія рублі. Мае суразмоўцы потым казалі, што адчувалі сябе злачынцамі, без дапамогі і без надзеі.

Мяжы беларуска-расійскай цяпер практычна не існуе. Але калі пад'язджалі да надпісу "Рэспубліка Беларусь", то заўважылі вялікую "Пагоню", прытуленую да бярозы.

Зьміцер КАЛІСТРА.

ТЭАТРАЛЬНЫЯ НАВІНЫ

Дзяржаўны маладзёжны тэатр Беларусі непрадказальны. Гэтым ён і цікавы. Чарговы сюрпрыз -- прэм'ера містычнай драмы Эдварда Олбі "Малышка Эліс". Яе пастаноўку трохі больш чым за месяц ажыццявіў рэжысёр з Нью-Йорка Крыстофер Марцін. А ідэя гэтага тэатральнага праекта нарадзілася ў Беларускім нацыянальным цэнтры Міжнароднага інстытута тэатра ЮНЕСКА, які адначасова выступіў і прадзюсерам пастаноўкі.

Пераклад п'есы з англійскай на беларускую мову ажыццявіў Дзмітрый Колас. У спектаклі заняты бліскучыя акцёры: Сяргей Журавель, Аляксандр Шароў, Уладзімір Емяльянаў, Ігар Фільчанкоў і Валерыя Ліхадзей. А магчымасць увасобіць гэты унікальны тэатральны праект у жыццё з'явілася дзякуючы фінансавай падтрымцы, якую аказалі Беларускі фонд Сораса, карпарацыя "Дайнова", турыстычная фірма "Алатан Авіятур", авіякампанія "Белэйр" і пасольства ЗША ў Беларусі.

НА ЗДЫМКУ: акцёры маладзёжнага тэатра ў перапынку паміж рэпетыцыямі.

Фота Аркадзя НІКАЛАЕВА.

СПАДЧЫНА КАНСТАНЦІНА САННІКАВА

ДА 100-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ

Сёлета споўнілася сто год з дня нараджэння беларускага акцёра, рэжысёра, педагога Канстанціна Саннікава. Большасць яго вучняў зараз працуюць у тэатрах, многія займаюцца педагагічнай дзейнасцю, часу сустрэцца і ўспомніць былыя гады, як заўсёды, не хапае. Аднак 100-гадовы юбілей настаўніка склікаў у невялікую аўдыторыю Беларускай акадэміі мастацтваў Стафанію Станюту, Лілію Давідовіч, Марыю Захарэвіч, Аляксандра Бутакова, Эльвіру Герасімовіч, Андрэя Каляду і многіх іншых, чые імёны зараз сімвалізуюць славу беларускага тэатральнага мастацтва. І тое праўда: паглядзі на вучняў і адразу зразумееш, які педагог іх рыхтаваў. Дык вось, дай Бог, каб кожны мак мага часцей успаміналі так сваіх настаўнікаў, бо ў гэты вечар у адрас Канстанціна Саннікава гучалі цудоўныя і незабыўныя словы. Чаго варта толькі тое, што лепшыя, найпрыгажэйшыя жынчыны беларускага тэатра прызнаваліся ў любові да гэтага выдатнага чалавека. А Лілія Давідовіч увогуле заўважыла: "...Што тысячы мяне, дык каб не Канстанцін Мікалаевіч, не ведаю, кім бы я была ў жыцці, але што артысткай не была б -- гэта дакладна!"

Яшчэ адзін вучань Саннікава, тэатразнаўца Арсеній Лабовіч, гаворачы пра тое, што Канстанцін Мікалаевіч стаяў ля вытокаў беларускага тэатра, прыгадаў, як той жартаваў: "З мяне пачынаецца беларускі тэатр, бо я сказаў першую рэпліку ў першым спектаклі першага беларускага дзяржаўнага тэатра!" Спектакль той называўся "Рысь", і сапраўды пачынаўся са слоў героя Саннікава...

Яшчэ адной вельмі важнай рысай таленту гэтага адоранага чалавека было ўменне працаваць з драматургам. Менавіта ў складаны перыяд з 1931 па 1937 год, калі Саннікаў працаваў у трэцім беларускім тэатры, як драматург нарадзіўся Эдуард Самуйлёнак...

Выступала на вечары і непараўнальная Стафанія Станюта, якая ў 1926 годзе разам з Саннікавым вучылася ў Маскве ў беларускай студыі. А ўспаміны яе былі цалкам жаноцкімі, і таму можа і самымі цікавымі: "У яго нельга было не закахацца, -- заўважыла яна, -- ды і я была закаханая, але ніколі нікому не гаварыла пра гэта. Ён быў надзвычай прыгожым і цікавым чалавекам, які прыцягваў да сябе самых розных людзей..."

Некаторы час пасля знікнення былога Саюза дыскутавалася пытанне, што рабіць з нададзенымі некалі ганаровымі званнямі. Але ж калі званне даюць, дык, відаць, ёсць за што... Як бы там ні было, а сярод выхаванцаў Канстанціна Мікалаевіча два народныя артысты Савецкага Саюза -- Віктар Тарасаў і Генадзь Аўсяннікаў, народныя артысты Беларусі Лілія Давідовіч, Марыя Захарэвіч, Міхась Пятроў і многія іншыя... Напэўна, так адбылося яшчэ і таму, што была ў Саннікава дзіўная здольнасць бачыць і адкрываць таленты. Дзесяткі акцёраў, якія складаюць цвет беларускай тэатральнай культуры, не толькі прайшлі праз яго рукі -- былі знойдзены ім.

Калі не так даўно выхаванцы Канстанціна Саннікава паспрабавалі ўспомніць дату яго смерці, то нічога ў іх не атрымалася. І не з-за дрэннай памяці, а таму што здавалася, быццам адбылося гэта зусім нядаўна і ўвесь час настаўнік быў побач са сваімі аднадумцамі-вучнямі, дапамагаў, даваў парады... І яшчэ адно ўражанне ад гэтага вечара -- твар унука Канстанціна Мікалаевіча, намесніка міністра замежных спраў Рэспублікі Беларусь -- Андрэя Саннікава. Твар сапраўднага інтэлігента мінулага стагоддзя, сучасніка Чэхава і Андрэева. Шчыра кажучы, не верылася, што такое яшчэ існуе... Што ж, спадчына бывае і такою.

Вераніка ЧАРКАСАВА.

ПАМЯТАЮЦЬ МУРЫ СТАРОГА ЗАМКА

Карэліцкая газета "Полымя" змясціла на сваіх старонках фотакопію трафейнага здымка, які знаходзіцца ў экспазіцыі раённага музея "Зямля і людзі". На гэтым здымку нямецкі фотааматар адлюстраваў на фоне Мірскага замка -- гістарычнага помніка XV--XVI стагоддзяў вайсковую аўтакалону гітлераўцаў.

Здымак быў зроблены 6 ліпеня 1941 года, праз дзесяць дзён пасля таго, як немцы захапілі мястэчка Мір.

Зразумела, што не дзеля сузірання архітэктурных асаблівасцяў Мірскага замка яны спыніліся тут. Бо на другім плане, ля вежаў, бачны вайсковы аўтафургон, падагнаны да ўваходу ў замак.

У гады Вялікай Айчыннай вайны замак стаў сведкам трагічных падзей. 28 чэрвеня 1941 года ля яго сцен фашысты расстралялі былога дырэктара мірскай школы Ганну Іванаўну Сташэўскую і яе брата Леаніда, а таксама жыхара Міра Мікалая Галабурду. Перад расстрэлам іх прымусілі выкапаць сабе магілу.

Акупанты ператварылі старажытны замак у турму для яўрэйскага насельніцтва. У жніўні 1942 года вязні гета, акрамя тых нямногіх, каму ўдалося ўратавацца, былі вывезены ва ўрочышча Яблонаўшчына і там расстраляны.

Трэба прыгадаць, што ні адна вайна не абышла сцены Мірскага замка. У 1656 годзе ў час ваенных дзеянняў замак упершыню быў разбураны. Зноў запалаў ён у 1706 годзе, калі ў Мір увайшлі войскі Карла XII. Не мінула яго і вайна 1812 года.

Пётр ЖЭБРАК.

Хутка год, як побач з пасёлкам Рось Ваўкавыскага раёна з'явіўся пасёлак "Рось-2". Гэты своеасаблівы мікрараён пабудаваны за кошт германскіх сродкаў і пры дапамозе нямецкіх спецыялістаў для сем'яў ваеннаслужачых, якія выведзены з Германіі. Усяго ў пасёлку 825 кватэр. У іх жывуць як цяперашнія ваеннаслужачыя, так і ваенныя пенсіянеры, людзі, звольненыя з арміі па скарачэнню штатаў.

У пасёлку ёсць магазін, дзіцячы сад на 330 месцаў, школа на 33 класныя камплекты, гандлёвы цэнтр, камбінат бытавога абслугоўвання, заканчваецца абсталяванне бальніцы на 50 месцаў.

А ў старым пасёлку Рось -- адна з лепшых на Гродзеншчыне школа мастацтваў, якой сёлета споўніцца 10 гадоў. Многія выпускнікі школы сталі выдатнымі музыкантамі і мастакамі. Зараз тут вучаць ігры на фартэпіяна, баяне, скрыпцы, цымбалах, домры, а [illegible]та харэаграфічнае аддзял[illegible], дзе навучаюць мастацтву танца, на мастацкім аддзяленні дзеці пачынаюць маляваць, рабіць скульптуры, ляпіць. Многія вучні паказвалі свае работы на выставах, удзельнічалі ў аглядах мастацк[illegible]мадзейнасці.

НА ЗДЫМКАХ: "Рось-2" вызначаецца сучаснай адметнай архітэктурай; чатырохгадовыя сястрычкі-блізняты Алеся і Алёна МАЙСЕЙЧЫКАВЫ разам ходзяць у дзіцячы сад; маёр Уладзімір ЛУПІКАЎ і яго жонка Алена задаволены жыццём у новым пасёлку. Два астатнія здымкі зроблены ў школе мастацтваў -- пад кіраўніцтвам педагога У. БАРЫЕВА юныя мастакі рыхтуюць работы да выставы; педагог па класу цымбалаў Наталля ЖУК восем гадоў вучыць дзяцей музыцы.

ДЗВЕ ПЕСНІ З "БОСКАЙ КАМЕДЫІ"

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

106 Пакуль, Царыца высяў незямных,
Ты ў Эмпірэй не ўздымешся да Сына,
А неба не засведчыць гэты міг".

109 Заціхла кальцавая акарына --
І да Марыі згодны покліч свой
Узвысіла нябесная сябрына.

112 Вялізарны раскручаны сувой
Апошняй сферы, подыхам Гасподнім
Ажыўлены ў мяне над галавой,

115 Свет асяняў пяшчотна бокам споднім --
І мне было шкада, што мы не ўсе
Дыханнем Бога позіркі аплоднім.

118 Не змог я прасачыць, як пакрысе
Увенчаны агонь скіруе рухі
Ўгару за Сынам дарагім услед.

121 Як цягне немаўля да маці рукі,
Выдаючы ў цнатлівай цішыні,
Наеўшыся, здаволеныя гукі,

124 Угору працягнуліся агні,
Каб выказаць любоў да цнотнай Дзевы
Вяршынямі сваімі ўвышыні.

127 І да мяне данесліся іх спевы.
"Regina coeli[19]" спелі так яны,
Як на зямлі буяюць іх пасевы.

130 О колькі ў гэтых куфрах збажыны
Стараннем Усявышняга сабрана,
Крупінак тых, якім няма цаны!

133 Тут скарбы з Вавілона, дзе аддана
Служылі не манеце залатой,
Дзе духу аддавалася пашана[20].

136 Тут з новаю гурмою і старой[21]
Пад сынам Бога і Марыі права
Свой подзвіг ушаноўваць мае той,

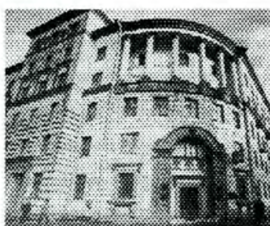
139 Каму ключы ўручыла гэта слава[22].

ТЛУМАЧЭННІ

1. Тыфон (Тытон) – у грэчаскай міфалогіі бажаство патухлага святла. Каханкаю Тыфона была Эас (Аўрора) – багіня ранішняй зары. Аднак пад сяброўкай Тыфона Дантэ хутчэй за ўсё разумее ззянне перад узыходам Месяца.
2. Маецца на ўвазе сузор'е Скарпіён.
3. Г.зн. сам Дантэ, рымскі паэт Вергілій (70-19 г.г. да н.э.), які з'яўляецца праваднікам Дантэ праз Пекла і Чысцец да Зямнога Раю, а таксама душы Ніна Вісконці (правіцеля Галуры ў Сардзініі), Курада Маласпіна Малодшага (маркіза Луніджаны) і мантуанскага паэта Сардэлла, якія далучыліся да Дантэ і Вергілія ў Прадчысцілішчы.
4. Маецца на ўвазе швагерка фракійскага цара Тэрэя Філамена. Пасля таго, як яго жонка Прокна, помсцячы мужу за здраду з сястрой, забіла свайго сына Іціса і яго мясам накарміла Тэрэя, Філамена, Прокна і Тэрэй ператварыліся адпаведна ў ластаўку, салаўя і ўдода. (Гл. Авідзій, "Метамарфозы", VI, 424--674).
5. У адпаведнасці з грэчаскай міфалогіяй сын траянскага цара Троса Ганімед быў украдзены Зеўсам, які прыняў выгляд арла, і са схілаў гары Іды на Крыце перанесены на гару Алімп.
6. У часы Дантэ лічылася, што між сфераю паветра і небам Месяца знаходзіцца сфера агню.
7. Калі юны Ахіл выхоўваўся ў кентаўра Хірона, яго маці марская багіня Феціда, ведаючы, што яе сыну наканавана загінуць на вайне, перанесла соннага Ахіла на востраў Скір, але грэкі Уліс (Адысей) і Дыямед знайшлі яго там -- і Ахіл быў вымушаны прыняць удзел у Траянскай вайне.
8. Лючыя -- хрысціянская святая.
9. Сем "Р" азначаюць сем смяротных грахоў, ад якіх належыць ачысціцца пры ўзыходзе на гару Чыстца ("Р" -- першая літара лацінскага слова "peccatum" -- "грэх").
10. Пётр -- адзін з дванаццаці апосталаў Хрыста, першы Папа Рымскі.
11. Пад тарпейскім уцёсам Капітолія, аднаго з сямі пагоркаў, на якіх узнік старажытны Рым, знаходзілася дзяржаўная казна. Калі Цэзар патрабаваў выдачы яму гэтай казны, народны трыбун -- Мецел -- адмовіў яму, і той адкрыў дзверы сілай.
12. "Te Deum" -- лацінскі царкоўны гімн "Цябе, Бога (хвалім)".
13. Беатрычэ -- жанчына, якую з дзяцінства любіў Дантэ. У "Боскай камедыі" з'яўляецца яго праваднікам па Раі.
14. Маецца на ўвазе Месяц, увасабленнем якога была Трывія (Дыяна) -- "багіня трох дарог" (лац. -- trivium). Вечныя міфы -- зоры.
15. Г. зн. Хрыстос.
16. Палімнія (Палігімнія) -- муза гімнічнай паэзіі.
17. Маюцца на ўвазе Дзева Марыя і анёлы.
18. Эмпірэй -- месца знаходжання Бога.
19. "Regina cpeli" -- лацінскі велікодны гімн "Царыца неба".
20. Маюцца на ўвазе праведнікі, якія, як яўрэі ў вавілонскім палоне, лічылі сваім галоўным клопатам духоўнае, а не матэрыяльные ўзбагачэнне.
21. Г.зн. са стара- і новазапаветнымі праведнікамі.
22. Маецца на ўвазе апостал Павел.

Рэдактар Вацлаў МАЦКЕВІЧ

ЗАСНАВАЛЬНІК:
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства "Радзіма").

НАШ АДРАС:

220005, Минск, праспект Ф.Скарыны, 44.

Тэлефоны: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Газета набрана і звярстана ў камп'ютэрным цэнтры рэдакцыі газеты "Вечерний Минск". Аддрукавана ў друкарні "Беларускі Дом друку". (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).
Тыраж 3 000 экз.
Індэкс 63854. Зак. 642.
Падпісана да друку 24.6.1996 г.